

УДК 7.05:687.01 (043.5)

DOI <https://doi.org/10.32782/2415-8151.2025.37.50>

ФЕНОМЕН КАМУФЛЯЖНОГО ВІЗЕРУНКА В ІНДУСТРІЇ МОДИ: ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ТА ДИЗАЙНЕРСЬКИХ РІШЕНЬ

Шемчук Анатолій Євгенович

аспірант кафедри дизайну,

Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, Україна,

e-mail: anatoly_sh@icloud.com, orcid: 0009-0007-0418-6462

Анотація. Мета. Мета статті – виявити особливості створення камуфляжного візерунка та проаналізувати специфіку його використання в дизайні одягу провідними кутюр'є в історичній ретроспективі й на сучасному етапі.

Методологія. У дослідженні застосовано метод аналізу та синтезу, метод історико-культурного аналізу, метод типологічного аналізу, методи мистецтвознавчого та стилістичного аналізу й інші.

Результати. За результатами дослідження констатовано, що камуфляжний принт було перенесено в цивільну сферу незабаром після впровадження в мілітарний одяг у роки Першої світової війни. Це стало свідченням того, що практична сутність камуфляжного візерунка не заважає використанню його естетичного потенціалу сучасною візуальною культурою. Значний внесок у формування та подальший розвиток камуфляжного візерунка зробили художники-авангардисти. Естетичні характеристики та численні символічні значення камуфляжу дозволили йому стати класичною характеристикою стилю мілітарі. Протягом XX та першої чверті XXI століття галузі мистецтва, архітектури та дизайну продовжують імпортувати й використовувати стратегії двох основних типів військового камуфляжу – *Disruptive Pattern Material* (ускладнення розпізнавання об'єкта) та *Dazzle* (деформація силуетів).

Виявлено, що відповідно до сутності феномену камуфляжу, що полягає у візуальному сприйнятті неоднозначності через розрив форм, провідні сучасні кутюр'є використовують такі прийоми, як масштабування візерунка, пуантилізм мінімальної фрагментованої одиниці, розмитість, градування яскравості, гру на контрасті з однотонним тлом та інші, з метою розкриття власного осмислення камуфляжу в дизайні одягу й ідеї кожної конкретної моделі.

Наукова новизна. Уперше у вітчизняному мистецтвознавстві досліджено проблематику феномену камуфляжного візерунка й особливості його використання провідними дизайнерами одягу. На основі аналізу двох основних типів камуфляжного візерунка (*Disruptive Pattern Material* і *Dazzle*) простежено варіативність, окреслено основні прийоми дизайнерських рішень.

Практична значущість. Результати проведеного дослідження можуть стати основою для монографічних досліджень, навчальної літератури, розроблення лекційних курсів з історії дизайну одягу.

Ключові слова: дизайн одягу, стиль мілітарі, камуфляжний візерунок, *Disruptive Pattern Material*, *Dazzle*, сучасна індустрія моди.

ВСТУП

Протягом останньої третини XX – першої чверті XXI ст. стиль мілітарі посідає одне із провідних місць в індустрії моди, свідченням чого є звернення до нього провідних дизайнерів одягу по всьому світу. Камуфляжний принт як одна з основних ознак стилю мілітарі в дизайні одягу набуває у творчості сучасних кутюр'є особливого значення, а його різноманітні варіанти розкривають широкі можливості для нових креативних рішень. Незважаючи на широке практичне використання в індустрії моди, у теоретичному аспекті камуфляжний візерунок, зокрема його походження, особливості створення, варіативність та інше, лишається малодослідженим, що зумовлює актуальність теми статті.

АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

В українському науковому вимірі, незважаючи на значний інтерес до різноманітних аспектів розвитку індустрії моди й дизайну одягу, представлено небагато праць, присвячених дослідженню стилю мілітарі. Серед інших варто назвати наукову публікацію О. Верещагіна, у якій акцент зроблено на розгляді функціональних можливостей і виховного потенціалу стилю мілітарі у стратегіях і практиках самореалізації сучасних українців [1]; статтю Н. Грибовської, присвячену аналізу стилю мілітарі в жіночому одязі [3]; аналіз художньо-проектних характеристик моделей колекції жіночого одягу у стилі мілітарі із застосуванням плоского виду оздоблення проводять М. Винничук, Т. Луцкер, М. Лазорчук і О. Піддубна [2]; дизайн, напрями, технічні розробки та стилістику авторських колекцій модного одягу сезонів моди осінь – зима 2022–2023 рр. напряму мілітарі розглядають Р. Михайлова та М. Коропенко [4], інші. У названих працях побіжно розглядаються окремі аспекти означеної проблематики, проте предметом самостійного дослідження камуфляжний принт не був.

МЕТА

Мета дослідження – виявити особливості створення камуфляжного малюнка та проаналізувати специфіку його використання в дизайні одягу провідними кутюр'є в історичній ретроспективі й на сучасному етапі.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

До кінця XIX ст. термін «камуфляж» трактували у значенні «приховування» і використовували насамперед у теорії еволюції у природі [5, с. 14]. У військовому контексті його вперше використали у Франції під час

Першої світової війни, а до кінця війни він почав включати багато образних, невійськових значень.

Із суто технічного погляду стратегія камуфляжу передбачає маскування об'єкта, щоб зробити його невпізнаним або непомітним, що насправді еквівалентно приховуванню, маскуванню або обману.

Імовірно, розгляд камуфляжу як візуального видовища художнього резонансу походить від участі кількох художників у його винаході та ранньому етапі розвитку. А. Маре, Е. Водсворт, Ж. Брак, Ф. Марк та інші художники брали участь у роботах з камуфляжу під час Першої світової війни або робили посилання на нього у своїх творах. Як фрагментарний візерунок, що руйнує безперервність об'єктів, техніка кубізму використовувалася вже під час Першої світової війни. Репрезентативними прикладами є твори П. Пікассо та Ж. Брак, саме вона вплинула на винахід камуфляжного блока в 1914 р. Окрім того, *trompe l'oeil* і пунтилізм також демонстрували ефект камуфляжу через оптичну ілюзію імітації об'єктів і незрозумілість через фрагментарне змішування [5, с. 67]. Людиною, яка розробила концепцію камуфляжу за допомогою живопису, був відомий паризький портретист Г. де Скуола, який служив у французькій артилерії. У своїх мемуарах він згадує, що використовував кубістів і фовістів для високоспеціалізованих утручань, яких потребував його підрозділ [10, с. 720]. Так, наприклад, у 1914 р. він вразив французьких військових, намалювавши картину на полотні та накривши нею гармату. Під впливом Франції Британія та Німеччина також створили дослідницькі відділи камуфляжу, а сучасні художники-авангардисти вивчали камуфляж [15].

Перша світова війна ознаменувалася винаходом і систематичним використанням військових методів камуфляжу. Вони включали два типи стратегічного й образотворчого камуфляжу: міметичний тип, відомий як *Disruptive Pattern Material* (Деформаційний візерунковий матеріал) (рис. 1), та статичний, *Dazzle* (Засліплюючий) (рис. 2). Перший використовувався сухопутними військами, другий – військово-морським флотом, вони передбачали досягнення різних цілей, як-от: невидимість та деформація силуетів відповідно. Обидва типи камуфляжу мають характерну взаємодію між фігурою, тлом і точкою огляду. За Р. Самраллом, «динамічний камуфляж» зазвичай складається зі складних конструкцій, що ускладнюють візуалізацію або розпізнавання об'єкта (наприклад, «видавання гармати за щось інше»), «статичний камуфляж»,

методи якого спрямовані на зменшення видимості об'єкта або заплутування спостерігача – або і те, й інше – за допомогою зображальних засобів [18, с. 59].

Рис. 1. Камуфляж *Disruptive Pattern Material*

Рис. 2. Камуфляж *Dazzle*

Вагомий внесок у розроблення обох типів належить художникам-авангардистам. Тип камуфляжу *Dazzle* було розроблено британським художником, графічним дизайнером та ілюстратором, лейтенантом запасу Королівського флоту Н. Вілкінсоном у 1917 р. у відповідь на важкі втрати, яких завдали німецькі підводні човни британським торговим і воєнним суднам [13, с. 54]. Його специфіка полягає у фарбуванні бортів і надводних частин корабля в контрастні кольори (зелений, жовтий, рожевий, фіолетовий, синій, білий і чорний), форми, розміщені як нерівні візерунки, що нагадують чорно-біле смугасте забарвлення зебри або плями в гепарда, для створення ефектів викривлення (рис. 3).

Таким чином ворога вводили в оману щодо розмірів, форм, курсу та швидкості корабля, адже викривлення не дозволяло оцінити швидкість і відстань, що робило атаку проблематичною [19]. Якщо у воєнно-морській справі цей тип камуфляжу став менш ефективним до початку Другої світової війни через винахід радарів і далекомірів, то в модній індустрії донині лишається постійним джерелом натхнення для дизайнерів.

Рис. 3. Приклад використання камуфляжу *Dazzle* Н. Вілкінсона у військово-морському флоті

На думку дослідників, камуфляж – це дивний гібрид чистого живопису й функціонального артефакту [11, с. 46]. Він виконує усталені функції, у тому сенсі, що відповідає цілком практичній причині існування, але водночас може виконувати суто естетичну функцію, набуту майже випадково. Із цієї причини не дивним є той факт, що ефектний дизайн військового камуфляжу зумовили високий рівень ентузіазму серед цивільного населення. Фактично вже під час Першої світової війни вони були перенесені з військової сфери до цивільної.

Деякі показові приклади датуються 1920-ми рр., як-от святкування *Dazzle Ball* у Королівському Альберт-Холі (1919 р.) або створення купальників і суконь *Dazzle*, а також маркетинг усіляких предметів, розписаних характерними чорно-білими смужками. Відтоді камуфляж стає повторюваним мотивом, що надихав мистецтво та дизайн XX та першої чверті XXI ст. Перенесення камуфляжу з військової сфери до мистецтва чи дизайну дозволяє максимально використати його формальні можливості, піддаючи постійному процесу ресемантизації, оскільки в одних випадках його ставили на службу антимілітаристським або відверто пацифістським позиціям, тоді як в інших випадках його використовували як концептуальну стратегію для артикуляції дискурсів, що не пов'язані з війною.

Першою європейською дизайнеркою одягу, яка використала камуфляжний візерунок, стала Е. Скіапареллі, яка в 1930-ті рр. розробила кілька моделей, зокрема трикомпонентне вбрання (шовковий піджак із запахом спереду, шовкова сукня-футляр без рукавів із візерунковим ліфом і шифонова спідниця з візерунком зі швом у центрі, який утворює модифікований кюлот) з рожевим, темно-фіолетовим, світло-темно-коричневим амебоподібним візерунком середнього розміру (рис. 4) (приблизно 1931 р., зберігається в Інституті костюма Метрополітен-музею в Нью-Йорку) [7, с. 43], вечірню сукню із чорно-зеленим камуфляжним візерунком (1937–1938-ті рр.), сукню з тафти, скраплену темно-червоним, зеленим і синім камуфляжним візерунком, що увійшла до міжсезонної колекції на військову тематику часів Другої світової війни й вирізнялася серед іншого застілками у формі мініатюрних ручних гранат [14, с. 2], комбінезон із капюшоном із блідо-блакитного прозорого масляно-шовкового одягу, вдягнутого поверх фіолетового вовняного [17, с. 28], інше.

Рис. 4. Детальне фото сукні Ельзи Скіапареллі приблизно 1931 р. Інститут костюма, Метрополітен-музей

На думку дослідників, якщо камуфляж на ранніх етапах своєї історії був формою розкриття сучасного мистецтва у світовому масштабі, то використання Disruptive Pattern Material і Dazzle сучасними дизайнерами є формою поширення військового камуфляжу на цивільному рівні [11, с. 44]. Варто зазначити, що на сучасному етапі багато провідних дизайнерів одягу використовують його як кольорове рішення та рельєф поверхні, а мотив візерунка поступово розширюється [6, с. 52]. Щодо камуфляжних візерунків, то досі художники чи вчені пропонували різні військові камуфляжі, а їхні основні

особливості включають візерунки, модельовані за прикладом гілок дерев, листя та лісу, щоб запобігти розпізнаванню контурів об'єкта через візуальну неоднозначність з навколишнім середовищем. Окрім того, техніка Dazzle, розроблена Н. Вілкінсоном, відома геометричним камуфляжем, який спотворює контури рухомих об'єктів, як-от кораблі чи літаки.

Одяг із камуфляжним візерунком Dazzle постійно повертається в моду завдяки тому, що робить його власника помітним, водночас збиває спостерігача з пантелику. Так, наприклад, на показі Kenzo чоловічої колекції осінь – зима 2023 р. було репрезентовано дизайн з візерунком Dazzle, що створював ефект обману зору – здалека модель одягу нагадувала пальто, але зблизька виявлялася гібридною конструкцією, у якій верхня частина нагадує комбінацію піджака й жилета, що також частково відсилає до ранніх експериментів італійських футуристів (рис. 5). Варто зазначити, що креативний директор будинку моди Kenzo Ніго поєднав у колекції японський стиль крою з англійськими мотивами та робочим одягом, з деякими панківськими штрихами. Традиційна японська техніка шиття сашико використана для перетворення традиційного одягу на сучасний, а дизайн з ламаними смугами коричнево-бежевого, вугільно-сірого та темно-синьо-блакитного кольорів означили камуфляж Dazzle серед модного забарвлення наступного сезону. Командою дизайнерів бренду було зроблено акцент на трикутниках та інших базових геометричних елементах, що було перетворено на складні форми у процесі інтегрування в конструкцію одягу. Зокрема, окремі принти нагадують брутальні й водночас повітряні проходи відомої архітектурної споруди – Centro de Lazer Fábrica da Pompéia (центр відпочинку Pompéia Factory Leisure Centre, більш відомий як SESC Pompéia) Ліні Бо Барді в Сан-Паулу. Інші принти, засновані на трикутниках, утворюють сферичні структури Р. Бакмінстера Фуллера. Завдяки гармошкоподібній структурі одягу принти перетворювалися з фіксовано жорстких на плавкі, такі, що перетікають тілом і створюють під час дефіле моделей ілюзію м'якої сферичної структури, що плавно огортає тіло [8].

Поширення камуфляжу в культурі означає, що він по своїй суті демократичний, маси людей носять візерунок, але інтерпретують його на індивідуальній основі [16]. Візерунок Woodland є одним із найбільш поширених прикладів деформаційного візерункового матеріалу (Disruptive Pattern Material) у сучасній індустрії моди. Уперше такий камуфляж було використано у британській армії

для куртки Denison Smock (рис. 6), що видавали агентам Управління спеціальних операцій (далі – SOE) під час Другої світової війни. Агентам SOE було доручено десантуватися на парашутах у тилу ворога для проведення диверсій, розвідки, шпигунства та допомоги рухам опору. Куртка Denison має ім'я свого дизайнера майора М. Деннісона, який служив у військовому камуфляжному підрозділі під командуванням видатного сценографа О. Месселя.

Рис. 5. Використання камуфляжного візерунка Dazzle у моделях чоловічої колекції Kenzo осінь – зима 2023 р.

Рис. 6. Куртка Denison з камуфляжним візерунком Woodland

Камуфляжний візерунок на оригінальних куртках Denison був не надрукований, а розфарбований вручну великими пензлями, схожими на швабри, що пояснює велику різноманітність курток, виготовлених у різні періоди війни; колекціонери й історики стверджують,

що «немає двох однакових курток Denison». Одяг був пошитий так, щоб виглядати як типова французька сорочка ремісника або робітника, а зелені та коричневі барвники були навмисно нестійкими, щоб їх можна було легко змити [9]. Це означало, що британський військовий у тилу ворога міг зливатися з місцевим населенням. Протягом 1981–2005 рр. US Woodland – чотириколірний, висококонтрастний камуфляжний візерунок з нерівномірним маркуванням зеленого, коричневого, пісочного та чорного кольорів, був стандартним камуфляжним візерунком Збройних сил США, а завдяки масовій культурі, зокрема медіа, отримав масштабну популяризацію по всьому світу. На сучасному етапі мисливський камуфляж, тактичний малюнок, що імітує підлісок для маскування, можна побачити в багатьох колекціях модного одягу провідних кутюр'є. Так, наприклад, у колекції осінь – зима 2022 р. французького модельєра Марін Серре (Marine Serre), що втілює філософію брэнда, камуфляжний принт відіграє особливу роль. Дизайнерка грає на контрасті камуфляжа з білим тлом у легких жіночих сукнях і блузах, робить акцент на одному з кольорів (зокрема, на коричневому) у моделях чоловічого одягу, а також репрезентує цікаві варіанти комбінування камуфляжного принта різного масштабу у тренчах, штанах і жіночих жакетах (рис. 7) [12].

Тоді як мода охоплює камуфляж переважно через його використання як текстильний візерунок, камуфляж – діяльність, яка принципово відповідає моді. Камуфляж – це більше, ніж просто текстильний візерунок, концептуальний і фізичний пристрій, за допомогою якого ідентичність переміщується, змінюється, вбивається або народжується. Мода як система, яка забезпечує конформізм (вбиває себе) і водночас дарує унікальну ідентичність (відроджує щось нове), охоплює цю паралельну здатність у камуфляжі. Внутрішня здатність моди створювати ідентичність дозволяє говорити про камуфляж як про феномен модної індустрії. Подібно до того, як камуфляжний текстильний малюнок не має єдиного значення, процес ідентифікації через моду/камуфляж також ніколи не є статичним. Через моду як посередника людина піддається міметичному імпульсу, асимілюється із природним і культурним середовищем, що постійно змінюється. Людина символічно поглинає, маніпулює та ретранслює імпульси під час перформативного акту одягання – мода дозволяє глибоко взаємодіяти зі світом через самовираження. Зі змінами світу змінюється і мода/камуфляж.

Рис. 7. Використання камуфляжного візерунка в колекції Marine Serre осінь – зима 2022 р.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження з'ясовано, що камуфляжний принт було перенесено в цивільну сферу незабаром після впровадження в мілітарний одяг в роки Першої світової війни. Це стало свідченням того, що практична сутність камуфляжного принта не заважає використанню його естетичного потенціалу сучасною візуальною культурою. Значний внесок у формування та подальший розвиток камуфляжного візерунка зробили художники-авангардисти. Естетичні характеристики та численні символічні значення камуфляжу дозволили йому стати класичною характеристикою стилю мілітарі. Протягом XX та першої чверті XXI ст. галузі мистецтва, архітектури та дизайну продовжують імпортувати й використовувати стратегії двох основних типів військового камуфляжу – Disruptive Pattern Material (ускладнення розпізнавання об'єкта) та Dazzle (деформація силуетів).

Відповідно до сутності феномену камуфляжу, що полягає у візуальному сприйнятті неоднозначності через розрив форм, провідні сучасні кутюр'є використовують такі прийоми, як масштабування візерунка, пуантилізм мінімальної фрагментованої одиниці, розмитість, градування яскравості, гру на контрасті з однотонним тлом та інші, з метою розкриття власного осмислення камуфляжу в дизайні одягу й ідеї кожної конкретної моделі.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Верещагін О. Дизайн у стилі military та його вплив на самореалізацію людини. *Освітній дискурс* : збірник наукових праць. 2023. № 43 (1–3). С. 48–56.
- [2] Винничук М., Луцкер Т., Лазарчук М., Піддубна О. Дизайн-проекування моделей колекції

жіночого одягу у стилі «мілітарі» із застосуванням плоского виду оздоблення. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2019. № 1. С. 70–76.

[3] Грибовська Н. Стиль мілітарі в жіночому одязі. *Час мистецької освіти. Теорія і методика виховання художньо обдарованої особистості в закладах мистецької освіти* : збірник статей VII Всеукраїнської науково-практичної конференції, 17–18 жовтня 2019 р. Ч. II / за заг. ред. В. Фоміна. Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2019. С. 51–54.

[4] Михайлова Р., Коропенко М. Військова тематика в образах колекцій модного одягу сезону осінь – зима 2022–2023. *Актуальні проблеми сучасного дизайну* : збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 27 квітня 2022 р. : у 2-х т. Т. 1. Київ : КНУТД, 2022. С. 96–99.

[5] Blechman H. Disruptive pattern material-An encyclopedia of camouflage. New York : Firefly books, 2004. 720 p.

[6] Bolton A. The supermodern wardrobe. London : V & A Publications, 2002. 143 p.

[7] Blum D.E. Shocking! The Art and Fashion of Elsa Schiaparelli. Yale University Press, 2003. 320 p.

[8] Dazzle Patterns, Quilted & Architectural Motifs from the A/W 23 Menswear Collections. Irenebrination: Notes on Architecture, Art, Fashion, Fashion Law, Science & Technology. 2023. URL: https://www.irenebrination.com/irenebrination_notes_on_a/2023/01/dazzle-quilted-architectural-aw23.html.

[9] Drucquer A. The Camo Collection. Lyle & Scott. 2013. URL: <https://archive.ph/20140122010101/http://blog.lyleandscott.com/>.

[10] Guirand de Scevola L.-V. Souvenirs du camouflage. *La Revue des Deux Mondes*. 1950. Vol. 12. P. 717–733.

[11] Mendez Baiges M. Il camouflage nel campo allargato. Variazioni su Disruptive Pattern Material e Dazzle Painting nella cultura visiva contemporanea. *Aisthesis: Pratiche, Linguaggi e Saperi dell'Estetico*. 2016. Vol. 2. P. 43–58.

[12] Mower S. Marine Serre. Fall 2022 Ready-to-wear. *Vogue*. 2022. URL: <https://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2022-ready-to-wear/marine-serre>.

[13] Newark T., Miller J. *Camouflage*. London : Thames & Hudson, 2007. 192 p.

[14] Paris Goes to War for Styles. *Christian Science Monitor*. 26 October 1939. P. 2.

[15] Sa J.K. A study on the Camouflage Patterns in fashion collections. Unpublished master's thesis, Chonnam National University, Gwangju, 2003.

[16] Scaturro S. From combat to couture: camouflage in fashion. 2011. URL: https://www.academia.edu/30973855/From_Combat_to_Couture_Camouflage_in_Fashion?rhid=28219738734&swp=rr-rw-wc-23026086.

[16] Schiaparelli Midseason Group Successfully Achieves New Fashions Via Military Themes. *Women's Wear Daily*. 26 October 1939.

[17] Sumrall R. Ship Camouflage. *Deceptive Art*. United States Naval Institute Proceedings., 1971. P. 57–77.

[19] What is "dazzle" camouflage? *Royal Museums Greenwich*. 2025. URL: <https://www.rmg.co.uk/stories/art-culture/john-everett-art-dazzle-camouflage>

REFERENCES

[1] Vereshchahin, O.Yu. (2023). Dyzaïn u styli military ta yoho vplyv na samorealizatsiiu liudyny [Design in the military style and its impact on human self-realization]. *Osvitnii dyskurs: zbirnyk naukovykh prats*. №. 43 (1–3). pp. 48–56 [in Ukrainian].

[2] Vynnychuk, M.S., Lutsker, T.V., Lazarchuk, M.A., & Pidubna, O.O. (2019). Dyzaïn-proektuvannia modelei kolektsii zhinochoho odiahu v styli "militari" iz zastosuvanniam ploskoho vydu ozdoblennia [Design-designing of models of a collection of women's clothing in the "military" style with the use of a flat type of decoration]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*. № 1. pp. 70–76 [in Ukrainian].

[3] Hrybovska, N. (2019). Styl militari v zhinochoomu odiazi [Military style in women's clothing]. *Chas mystetskoi osvity Teoriia i metodyka vykhovannia khudozhnoobdarovanoi osobystosti u zakladakh mystetskoi osvity*: zb. statei VII Vseukrainskoi nauk.-prakt. konf., 17–18 zhovtnia 2019 r., ch. II / zah. red. V.V. Fomin. Kharkiv: KhNPU imeni H.S. Skovorody. pp. 51–54 [in Ukrainian].

[4] Mykhailova, R., & Koropenko, M. (2022). Viiskova tematyka v obrazakh kolektsii modnoho odiahu sezonu osin-zyrna 2022–2023 [Military themes in the images of fashion collections of the autumn – winter 2022–2023 season]. *Aktualni problemy suchasnoho dyzaïnu*: zbirnyk materialiv IV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, m. Kyiv, 27 kvitnia 2022 r. U 2-kh t. T. 1. Kyiv: KNUTD. pp. 96–99 [in Ukrainian].

[5] Blechman, H. (2004). *Disruptive pattern material-An encyclopedia of camouflage*. New York: Firefly books [in English].

[6] Bolton, A. (2002). *The supermodern wardrobe*. London: V & A Publications [in English].

[7] Blum, D.E. (2003). *Shocking! The Art and Fashion of Elsa Schiaparelli*. Yale University Press [in English].

[8] Dazzle Patterns, Quilted & Architectural Motifs from the A/W 23 Menswear Collections. Irenebrination: Notes on Architecture, Art, Fashion, Fashion Law, Science & Technology. 2023. Retrieved from: https://www.irenebrination.com/irenebrination_notes_on_a/2023/01/dazzle-quilted-architectural-aw23.html [in English].

[9] Drucquer, A. (2013). The Camo Collection. Lyle & Scott. Retrieved from: <https://archive.ph/20140122010101/http://blog.lyleandscott.com/> [in English].

[10] Guirand de Scevola, L.-V. (1950). Souvenirs du camouflage [Memories of camouflage]. *La Revue des Deux Mondes*. Vol. 12. pp. 717–733 [in French].

[11] Mendez Baiges, M. (2016). Il camouflage nel campo allargato. Variazioni su Disruptive Pattern Material e Dazzle Painting nella cultura visiva contemporanea [Camouflage in the Expanded Field. Variations on Disruptive Pattern Material and Dazzle Painting in Contemporary Visual Culture]. *Aisthesis: Pratiche, Linguaggi e Saperi dell'Estetico*. Vol. 2. pp. 43–58 [in Italian].

[12] Mower, S. (2022). Marine Serre. Fall 2022 Ready-to-wear. *Vogue*. Retrieved from: <https://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2022-ready-to-wear/marine-serre> [in English].

[13] Newark, T., & Miller, J. (2007). *Camouflage*. London: Thames & Hudson [in English].

[14] Paris Goes to War for Styles (1939). *Christian Science Monitor* [in English].

[15] Sa, J.K. (2003). A study on the Camouflage Patterns in fashion collections. Unpublished master's thesis, Chonnam National University, Gwangju [in English].

[16] Scaturro, S. (2011). From combat to couture: camouflage in fashion. Retrieved from: https://www.academia.edu/30973855/From_Combat_to_Couture_Camouflage_in_Fashion?rhid=28219738734&swp=rr-rw-wc-23026086 [in English].

[17] Schiaparelli Midseason Group Successfully Achieves New Fashions Via Military Themes (1939). *Women's Wear Daily* [in English].

[18] Sumrall R. Ship Camouflage. *Deceptive Art*. United States Naval Institute Proceedings., 1971. pp. 57–77 [in English].

[19] What is "dazzle" camouflage? *Royal Museums Greenwich*. 2025. Retrieved from: <https://www.rmg.co.uk/stories/art-culture/john-everett-art-dazzle-camouflage> [in English].

ABSTRACT

Shemchuk A. The phenomenon of camouflage pattern in the fashion industry: history of creation and variability of design solutions.

Purpose. The purpose of the article is to identify the features of creating a camouflage pattern and analyze the specifics of its use in clothing design by leading couturiers in a historical retrospective and at the present stage.

Methodology. The study used the method of analysis and synthesis, the method of historical and cultural analysis, the method of typological analysis, the methods of art history and stylistic analysis, etc.

Results. The results of the study found that the camouflage print was transferred to the civilian sphere soon after its introduction into military clothing during the First World War. This was evidence that the practical nature of the camouflage print does not prevent the use of its aesthetic potential by modern visual culture. A significant contribution to the formation and further development of the camouflage pattern belongs to avant-garde artists. The aesthetic characteristics and numerous symbolic meanings of camouflage allowed it to become a classic characteristic of the military style. During the 20th and first quarter of the 21st centuries. the fields of art, architecture and design continue to import and use the strategies of two main types of military camouflage – Disruptive Pattern Material (complicating object recognition) and Dazzle (deformation of silhouettes).

It was found that in accordance with the essence of the phenomenon of camouflage, which consists in the visual perception of ambiguity through the rupture of forms, leading modern couturiers use such techniques as pattern scaling, pointillism of the minimal fragmented unit, blurring, brightness gradation, playing on contrast with a monochromatic background, etc. in order to reveal their own understanding of camouflage in clothing design and the idea of each specific model.

Scientific novelty. For the first time in domestic art history, the problematics of the phenomenon of camouflage pattern and the features of its use by leading clothing designers have been investigated. Based on the analysis of two main types of camouflage pattern (Disruptive Pattern Material and Dazzle), variability has been traced and the main techniques of design solutions have been outlined.

Practical relevance. The results of the study can become the basis for monographic studies, educational literature, and the development of lecture courses on the history of clothing design.

Keywords: clothing design, military style, camouflage pattern, Disruptive Pattern Material, Dazzle, modern fashion industry.

AUTHOR'S NOTE:

Shemchuk Anatoliy, Postgraduate Student at the Department of Design, Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine, e-mail: anatoly_sh@icloud.com, orcid: 0009-0007-0418-6462.

Стаття подана до редакції 23.07.2025 р.

Стаття прийнята до опублікування 28.08.2025 р.

Стаття опублікована 30.10.2025 р.